

EU øger sit forskningsbudget – men det gør “overhovedet ingen forskel” for dansk forskning

EU's finanslov for 2020 er på plads og byder på et betydeligt større forskningsbudget end planlagt. Men de nye forskningsmidler vil ikke blive at mærke i det danske system, så længe hver krone fra EU betyder færre kroner fra Christiansborg, lyder kritikken

Af [Julie Lindhardt Højmark](#) - 24. november 2019

Foto: iStock.

I Bruxelles er man for nylig blevet enige om, hvordan EU's samlede budget for næste år skal se ud. Til stor overraskelse for flere byder aftalen på endnu flere penge til europæisk forskning, end ventet.

I Horizon 2020, som er EU's rammeprogram for forskning og innovation, vil der næste år være godt 13,5 mia. EURO, svarende til 100 mia. kroner, at hente for forskere i Europa. Det er ca. 7,5 mia. kroner mere end i 2019.

Budgettet bliver ikke alene større end i 2019; EU-politikerne har også valgt at bruge 300 mio. EURO mere på forskning, end hvad der oprindeligt var planen. Det skriver mediet [ScienceBusiness](#).

I det danske forskningslandskab bliver budgetforøgelsen også kaldt for en “god nyhed”. Men på spørgsmålet om, hvad det vil betyde for danske forskere, melder der sig straks en overvejende skepsis.

– I forhold til dansk forskning kan man sige, at det ingen forskel gør, overhovedet, ikke hvis man kigger på det nationalt, siger professor Peter Dalsgaard fra Aarhus Universitet, som fortsætter;

– Hvis vi (danske forskere, *red.*) fortsat har den samme høje succesrate i hjemtaget af midler fra EU, så betyder dét, at vi hiver endnu flere penge hjem fra EU, jo bare, at staten skærer i deres bevillinger til forskning. Det er en helt skør incitamentsstruktur.

Han bakkes op af Jeppe Dyre, formand for Videnskabernes Selskabs Forskningspolitiske Udvalg og professor i fysik på Roskilde Universitet:

– Det er rigtig godt, at EU har fokus på forskningen. De 8,8 procent (den procentvise forøgelse af budgettet i 2020, *red.*) er et fint løft, som også kan få afsmittende effekt på dansk forskning, hvor vi traditionelt er meget dygtige til at trække EU penge hjem, siger han og fortsætter;

– Problemet ligger ikke i EU. Det ligger i Danmark. Faktisk er det sådan at flere penge fra EU, kan betyde færre danske midler til den forskning, som alle er enige om er så vigtig. Det giver ikke mening, siger Jeppe Dyre.

Paradoks i målsætning

Det seneste årti har der været politisk konsensus om, at Danmark skal bruge 1 procent af vores bruttonationalprodukt (BNP) til offentlig forskning. 1 procents-målsætning er dog skruet sådan sammen, at Finansministeriet også medregner de penge, danske forskere henter hjem fra EU.

Er den brede danske befolkning egentlig klar over, at det er den slags prokuratorkneb, der benyttes?

Når man fra politisk side vælger at bruge *nøjagtig* 1 procent af BNP på forskning, betyder det altså, at for hver EU-krone, der finder vej til danske universiteter, kommer er en krone mindre fra staten.

– At EU øger budgettet kan ende med at betyde, at den danske stat giver færre penge til forskning. Det er den simple betragtning. På nationalt plan bliver vi forskere straffet for at gøre det godt i den internationale konkurrence. Hver gang vi hjemtager midler fra EU, tilbageholder staten et tilsvarende beløb, som ellers ville blive givet til os, siger Peter Dalsgaard.

Også Jeppe Dyre fra Videnskabernes Selskab påpeger, at “det lyder ulogisk, men sådan sker det i dag”.

– Resultatet er, at de statslige investeringer i forskning over de sidste ti år er faldet støt. Og med flere penge i EU til forskning er risikoen derfor, at den kan falde yderligere. Er den brede danske befolkning egentlig klar over, at det er den slags prokuratorkneb, der benyttes, spørger han?

Bøvlede midler – men gode for EU-samarbejde

Når det kommer til hjemtag af eksterne midler til forskning er universiteterne “i benhård konkurrence med hinanden”, fortæller Peter Dalsgaard, fordi det er forbundet med meget prestige at hjemtage EU-midler:

– Så der vil altid være et incitament for at søge EU-midler, siger professoren og fortsætter:

– Men universiteterne kunne lige så godt sætte sig sammen og sige; vi kunne bruge vores tid bedre, end at søge EU-midler, fordi det får vi ikke flere forskningsmidler ud af samlet set. Det siger noget om, hvor tosset en struktur, det er.

EU-midler er nemlig også “bøvlede at have med at gøre”, forklarer Peter Dalsgaard.

– Det er et kæmpe arbejde at skrive ansøgninger, styre konsortier og afrapportere. Det er enormt bøvlet. Så hvis man kigger på, hvordan man bruger sin tid bedst i det system, vi har i dag, ville det give bedre mening *ikke* at søge de midler. Men det ser godt i den internationale konkurrence. Det giver også noget legitimitet, at man som forsker er dygtig til at hente midler hjem fra EU, fortæller Peter Dalsgaard, der selv sidder midt i en afrapportering til EU.

Danske forskere er også dygtige til at hente EU-midler til Danmark. Siden 2014, hvor forskningsprogrammet Horizon 2020 blev sat i værk, har dansk forskningsinstitutioner og virksomheder modtaget 5,7 mia. kroner fra EU, viser tal fra [Uddannelses- og Forskningsministeriet](#).

Det placerer Danmark på en 10. plads over de lande, der modtager fleste penge fra Horizon 2020.

At der nu kommer flere EU-midler har også en positiv effekt på europæisk samarbejde, særligt når det handler om at opbygge netværk i Europa, fortæller Peter Dalsgaard:

– Det er godt med flere EU-midler, fordi vi arbejder sammen med rigtig mange andre forskere i Europa. Vi får flere dygtige kollegaer, og vi får mulighed for at sende kandidater og ph.d.-studerende ud til nye steder, som får bedre rammer for at udføre forskning. Så på mange måder er det fedt for dansk forskning, at der kommer flere penge fra EU, siger han.

Endeligt peger han også på, at en ny opgørelse viser, at der er en stor koncentration af de forskningsmidler i Danmark, der kommer fra såvel private som offentlige fonde. I det billede spiller EU-midlerne også en vigtig rolle, da de kan understøtte nogle af de fagområder, der har hårde odds i en dansk kontekst, mener Peter Dalsgaard.

Læs også: [Offentlige fondsmidler følger de private prioriteter](#).

Tid til en ny målsætning?

Der er i den seneste tid flere i forskningslandskabet, der har peget på, at EU-midler bør være en gevinst fremfor en forudsætning for at nå den nationale 1 procent-målsætningen.

[Tænketanken DEA har foreslået at erstatte den med en ny regeringsmålsætning](#), der fastsætter et minimumsniveau for *de statslige bevillinger* til forskning.

– Fokus bør være på de statslige bevillinger, som staten selv kan påvirke, og ikke på andre offentlige midler fra kommuner, regioner og EU, som staten i meget begrænset omfang – hvis overhovedet – har nogen indflydelse på; Der bør være tale om et minimumsmål for de statslige bevillinger for at sikre et minimum af kontinuitet i finansieringen af en sektor, som i høj grad er afhængig af tålmodige penge; og regeringsmålsætningen bør knyttes op på velstandsudviklingen (altså BNP) i en erkendelse af at det ville være politisk urealistisk at koble målsætningen op på den til tider betydelige udvikling i eksterne bevillinger fra eksempelvis private fonde, lyder argumentet.

Også Jeppe Dyrre fra Videnskaberne Selskab mener, at EU-midlerne skal ud af målsætningen:

– Helt grundlæggende bør EU penge ikke modregnes. Penge fra EU bør i stedet være en måde at trække ekstra penge til landet, så vi kan få mere forskning, der jo er en forudsætning for at løse mange af de problemer vi står med i dag, ikke mindst klimaproblematikken, siger han og tilføjer;

– Allerbedst ville det være at hæve BNP-målet, for eksempel til 1,5 procent over en årrække. Det ville have stor betydning og bringe os i front forskningsmæssigt i global sammenhæng.

EU's budgetaftale for 2020 forventes at blive vedtaget af Parlamentet og EU-Kommissionen inden for 14 dage, [oplyser Kommissionen](#).